

WAAR 'S IEN E' EN 'FI TION' UN GRENZEN VERLIEZEN DÉPAYSEMENTS

ISABELLE STENGERS ET ETERA VROEG AAN ONSTANT VZW OM EEN BIJDRAGE OMTRENT ET BEGRIP 'BESMETTING'. ET 'FEMINISTIS E' OLLE TIEF WERKTE VERDER OP UN STIT & SPLIT-PROJE T, WAARBIJ ZE DE BESMETTING VAN ET LI AAM DOOR WETENS APPELIJKE FI TIES EN METAFOREN LETTERLIJK IN KAART BRENGEN. PROFESSOR ISABELLE STENGERS IS WETENS APSFILOSOFE AAN DE VRIJE UNIVERSITEIT VAN BRUSSEL, EN STELT DE 'STIT ' EN DE 'SPLIT' VAN WETENS AP EN FI TIE IN VRAAG. IN AAR BETOOG KUNNEN WE DE SPANNING TUSSEN DE WETENS APPELIJKE OBJE TIVITEIT EN DE FI TIEVE VERBEELDING VAN DE S IEN E FI TION ZIEN ALS OMPLEMENTAIR. VOLGENS AAR MAAKT FI TIE INTEGRAAL DEEL UIT VAN DE REATIEVE PRAKTIJK VAN DE WETENS APPEN.

We buigen ons hier over een pro es van *'stit and split'*, binnen een spanningsveld dat gedefinieerd wordt door twee polen: wetens ap en fi tie. Gaat et om twee tegenpolen, om een tegenstelling tussen twee ategorieën? Veel wetens apbeoefenaars zouden beweren van wel en ten strijde trekken tegen et woord 'spanningsveld' zelf, dat ze ervan zouden verdenken et woord 'tegenstelling' te willen verullen. Omdat ik vroeger s eikundige ben geweest, stel ik me hier ten doel deze al te massieve, te samengestelde woorden te ontleden, om te kunnen experimenteren met de vele vragen die ze oproepen en om te proberen ze op vers illende manieren te laten spreken. De s eikunde kent geen tegenstellingen, maar juist pogingen tot *stit* en *split*.

Een s eikundige gaat nooit op een algemene manier te werk, altijd met (re)atieve stoffen. Ik wil daarom proberen uit te gaan van de s ien e fi tionromans die ebben bijgedragen tot mijn manier om de wetens ap te denken. Dat wil zeggen, de romans die me in staat ebben gesteld om een zekere vrij-

heid te verwerven ten aanzien van wat we 'wetens appen' noemen: de vrijheid om ungeschiedenis anders te benaderen en daarmee ook zelf een ander standpunt in te nemen. S ien e fi tion is een bijzonder uitgestrekt domein. Om te beginnen moeten we s eiden, ontleden, *split*, wat niet betekent dat we oordelen en rangs ikken naar goed en sle t, maar dat we onders eiden maken. Referenties van wetens appelijke of te nis e aard kunnen daarbij geen dienst doen, omdat ze overal aanwezig zijn. De manier waarop ze aanwezig zijn, is e ter wel van belang. Ik eb niets geleerd van die romans waarin wetens ap en te niek worden voorgesteld onder et teken van eenvoudige vooruitgang: in die boeken kan de mens dingen doen waartoe ij vandaag niet in staat is, maar er worden romanfiguren in s ène gezet die vergelijkbaar zijn met ons. Ik denk bijvoorbeeld aan et beroemde *'Beam me up, Scotty'*, dat aangeeft dat de mogelijkheid van teleportatie een plot mogelijk maakt, maar we ebben er, in *Star Trek*, geen

flauw idee van oe deze mogelijkheid de aardse samenleving eeft veranderd. et is vooral een instrumentele mogelijkheid die geen nieuwe wereld oproept.

De wereld van *Star Trek* is in feite gewoon een militaire wereld, met zijn bevel ebbers, opperbevel ebbers en oofdkwartieren. Amerika tussen de sterren eeft niets dat wezenlijk vervreemdend is.

et feit dat de wereld niet is veranderd, kan op een andere manier e ter oogst interessant zijn. In et begin van de film *Alien*, ebben we bijvoorbeeld te maken met een ommer iel vaartuig waarop zi onderbetaalde, uitgebuite arbeiders bevinden. De mens eeft de sterren veroverd, maar de samenleving is niet veranderd, en dat is veel interessanter. Er bestaat ook iets wat we filosofis e s ien e fi tion zouden kunnen noemen. Daarin geldt dat niet wordt gerefereerd aan wetens appelijke vooruitgang, maar aan diepgaande vragen over de waarheid en de werkelijkheid; om met Kant te spreken, over wat de mens kan weten, wat ij moet doen en wat ij mag open. Dat is bijvoorbeeld et geval met Philip K. Dick. Voor et geval u zi de film *Total Recall* erinnert, daarbij was de vraagstelling gericht op et vers il tussen een e te erinnering, een e te ervaring, een e te wereld, en iets wat re tstreks in de ersenen wordt geïmplanteerd. et is de fi tie geworden twijfel van Desartes: oe weet ik zeker dat deze wereld e t bestaat, droom ik em niet? Er is een belangrijke episode in de film wanneer Quail-S warzenegger zelf moet

LEXI ON

© Diane Arbus, 1970

MONSTER-MONGERING et tentoonstellen in irussen, arnavals en side-ows van menselijke afwijkingen en monstrueuze curiositeiten. Vandaag worden deze monsters bes ouwd als wezens met een mutatie die zi veruitwendigt als een li amelijke afwijking. In et zog van de ontwikkeling van de geneti a zijn afwijkingen ertaald als genetis e vervormingen, en monsters in mutaties. Maar ze worden nog steeds onbes aamd geportretteerd als et 'nieuwe groteske' in de edendaagse kunst. Voorbeeld: Jake and Dinosaurs van Tragi Anatomies, 1996 in: Suzanne Anker and Doroty Nelkin, *The Mole ular Gaze* (Art in t e Geneti Age); old Spring arbor Laboratory Press, New York, 2004, p. 48